

ÜNİTE-2

ÜLKEMİZDE NÜFUS

1-NÜFUS DAĞILIMI

KAZANIM

*Görsel materyallerden faydalanarak Türkiye’de nüfusun dağılışının neden ve sonuçlarını tartışır.

Önemli Bilgiler

Nüfus: Sınırları belli bir alanda, belli bir zamanda yaşayan insan sayısıdır. Örnek Kale ilçemizde 2015 Ocak ayı itibariyle 21.300 kişi yaşamaktadır. Türkiye nüfusu ise 77 milyon 695 bin 904 kişidir.

Nüfus Yoğunluğu: Bir kilometrelik alana düşen insan sayısına denir. Şu formülle hesaplanır.

Nüfus Yoğunluğu= $\frac{\text{Yaşayan İnsan Sayısı}}{\text{Yüzölçüm (Alan)}}$

Örnek: Nüfusu 21.300 olan Kale ilçemizin yüzölçümü 533 km karedir. Bu ilçede kilometre kareye düşen insan sayısı bir başka deyişle bu ilçenin nüfus yoğunluğu nedir?

Çözüm: Nüfus Yoğ:= $\frac{21.300}{533} = 40$ olur.

Türkiye’de Nüfusun Dağılışı:

Bölge Nüfusları (2015)^[2]

Bölge	Nüfus Toplamı (2015)
Marmara	23.608.079
İç Anadolu	12.381.363
Ege	10.023.549
Akdeniz	9.906.771
Güneydoğu Anadolu	8.250.718
Karadeniz	6.998.998
Doğu Anadolu	5.927.630

Nüfus yoğunluğuna göre bölgelerimiz sırasıyla:

- 1-Marmara Bölgesi
- 2-Güney Doğu Anadolu Bölgesi,
- 3-Ege Bölgesi,
- 4-Akdeniz Bölgesi,
- 5-İç Anadolu Bölgesi,
- 6-Karadeniz Bölgesi,
- 7-Doğu Anadolu Bölgesidir.

Nüfusun Dağılışını Etkileyen Faktörler:

1- Doğal (Fiziki) Faktörler: İnsanın etkisi dışında ortaya çıkan faktörlerdir. İklim, yükselti, yeryüzü şekilleri, Su kaynakları vb.

2- Beşeri Faktörler: İnsanın etkisiyle ortaya çıkan faktörlerdir. Sanayi, madencilik, ticaret, turizm, tarım, hayvancılık, ulaşım, eğitim, sağlık vb

Bir yerin nüfusunun fazla olmasına neden olan sebepler şunlardır:

- **Ilıman ve yumuşak iklim şartları.** (Ege, Akdeniz, Karadeniz ve Marmara kıyıları)
- **Yükseltinin az ve yerçekillerinin sade ve düz olması.** (Gaziantep, Bursa, İstanbul vb)
- **Sanayi kuruluşlarının fazla olması** (Çatalca-Kocaeli platosu, Bursa, Adana vb)
- **Verimli tarım alanlarına sahip olması.** (Çukurova, Bafra ovası, Çarşamba ovası, Menderes Ovası vb)
- **Yer altı kaynakları (Madenler) açısından zengin olması.** (Taş kömürü yataklarının çok olduğu Zonguldak, Petrol kenti Batman, Linyit kömürünün çıktığı Manisa-Soma ile Muğla-Yatağan bunlara örnektir.)
- **Turizm imkanlarının gelişmiş olması.** (Antalya ili; Muğla ilinin Bodrum, Marmaris, Fethiye ilçeleri; Aydın ilinin Kuşadası ve Didim ilçeleri; Nevşehir ilinin Ürgüp, Göreme, Uçhisar ve Avanos ilçeleri; Denizli Pamukkale vb)
- **Eğitim ve sağlık imkanlarının fazla oluşu.** (İstanbul, Ankara, İzmir, Eskişehir vb)
- **Sahip olduğu sosyal, kültürel ve eğlence imkanları.** (İstanbul, İzmir, Ankara, Antalya)

NOT: Günümüzde bir yerin nüfus artışında o yerin sahip olduğu iş imkanları (iktisadi koşullar) birinci derecede etkilidir.

UYARI: 14 milyonu aşan nüfusuyla İstanbul, yüzölçüm bakımından birçok ilimize göre küçük olmasına karşın en kalabalık kentimizdir. Çünkü İstanbul elverişli iklimi, yükseltisinin düşüklüğü ve fazla engebeli olmayan yeryüzü şekilleri ayrıca gelişmiş ekonomik imkanlarıyla insan yaşamına elverişli bir konumdadır."

- Bölgelerimizde nüfus yoğunluğunun az olduğu bazı yerler;

Akdeniz'de; Taşeli ve Tekeli Platosu çevresi
İç Anadolu Bölgesinde; Tuz gölü çevresi,
Güney ve Doğu Anadolu Bölgesinde; Kuzeydoğu Anadolu, Hakkari-Şırnak bölümü

PEKİŞTİRME SORULARI

2015 PYBS

Ülkemizde aritmetik nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu il İstanbul'dur.

1

İstanbul'da nüfusunun yoğun olmasında aşağıdaki ekonomik faaliyetlerden hangisi daha az etkili olmuştur?

- A) Sanayi B) Tarım
C) Ticaret D) Ulaştırma

CEVAP: B

2014 PYBS

2

Haritada numaralandırılarak verilen alanların hangisinde nüfusun artmasında turizm sektörünün etkisi daha fazla olmuştur?

- A) I B) II C) III D) IV

CEVAP: C

2013-2014 YILI AÇIK ÖĞRETİM ORTAOKULU 3. DÖNEM 2. OTURUM SINAVI

3

Aşağıdaki illerden hangisinin nüfusu diğerlerinden fazladır?

- A) Sivas B) İzmir C) Malatya D) Eskişehir

CEVAP: B

2012 PYBS

4

Aşağıda verilen, il ve o ilin nüfusunun artmasında etkili olan en önemli ekonomik faaliyet eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

İl		Ekonomik faaliyet
A) Adana	→	Balıkçılık
B) Ankara	→	Hizmet
C) Antalya	→	Turizm
D) Zonguldak	→	Madencilik

CEVAP: A

2014 PYBS

5

Aşağıdakilerden hangisi bir bölgenin nüfus bakımından yoğunlaşmasını olumsuz etkiler?

- A) Gür ormanlar B) Sanayi tesisleri
C) Su kaynakları D) Verimli topraklar

CEVAP: A

2011-2012 YILI AÇIK ÖĞRETİM ORTAOKULU 3. DÖNEM 1. OTURUM SINAVI

6

Aşağıdaki şehirlerimizden hangisinin büyüye gelişmesi diğerlerine göre farklı bir nedene dayanır?

- A) Kocaeli B) İstanbul
C) Antalya D) Kayseri

CEVAP: C

2-ÜLKEMİZDE NUFUS

KAZANIM

*Tablo ve grafiklerden yararlanarak ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar

Önemli Bilgiler

Nüfus Sayımı: Sınırları belli bir alanda belli bir zamanda yaşayan insan sayısının tespit edilmesidir. Nüfus Sayımı ile sadece insan sayısı değil insanların beslenme, sağlık, eğitim vb ihtiyaçları ile yapılması gereken yatırım ve planlamalar belirlenir.

Nüfus Sayımı sonucunda şu bilgilere ulaşılır

- *O ülkede yaşayan insan sayısına
- *Nüfusun eğitim-öğretim durumuna (okur-yazarlık)
- *Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımına
- *Çalışanların ekonomik faaliyet kollarına dağılımına
- *Kırsal ve Kentsel nüfus bilgilerine
- *Nüfusun medeni durumuna (Evli bekar)
- *Ülkedeki kadın erkek sayısına

Osmanlı devletinde Nüfus Sayımı

Osmanlı Devleti'nde ilk nüfus sayımı padişah II. Mahmut döneminde 1831 yılında yapıldı. **Osmanlı devleti dönemindeki nüfus sayımının yapılma nedeni:** Askerlik çağındaki Müslüman asker sayısının ve vergi verecek insan sayısının tespit edilmesiydi.

Türkiye Cumhuriyeti devletinde Nüfus Sayımı

1923'te Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra ülkemizdeki **ilk düzenli nüfus sayımı** 1927 yılında yapıldı. 1990 yılına kadar sonu 0 ve 5 ile biten yıllarda yapılan nüfus sayımı yapılırken; 1990 yılındaki 13. Genel nüfus sayımından sonra ise sayımların sonu 0 ile biten yıllar da tekrarlanması için bir kanun çıkarılmıştır. Bu kanun gereği son genel nüfus sayımımız 22 Ekim 2000 tarihinde yapılmıştır. 2006 yılında çıkarılan yeni bir kanun ile de sokağa çıkma yasağı olmaksızın adrese dayalı nüfus sayımının (De Facto) 2007 yılında yapılması

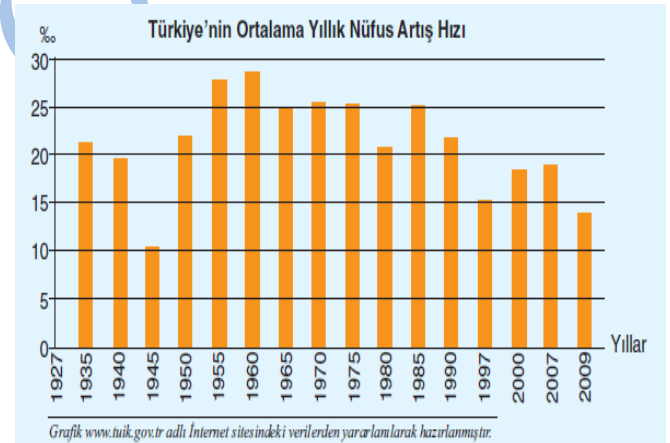
planlanmış ve çalışmalara başlanmıştır. Ülkemizde adrese dayalı ilk nüfus sayımı 31 Aralık 2007 tarihinde tamamlanmış ve sonuçlar 2008 yılı başında ilan edilmiştir. 2000 yılında yapılan nüfus sayımı da dahil nüfus sayımında sokağa çıkma yasağı uygulanırken, 2007 yılından itibaren sokağa çıkma yasağına gerek kalmaksızın adrese dayalı nüfus sayımı sistemine geçilmiştir.

NOT: 1926 yılında Atatürk'ün isteğiyle Nüfus Sayımlarını yapmak amacıyla Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) kurulmuş 2005 yılında adı çıkarılan bir yasa ile TÜİK olarak değiştirilmiştir.

Ülkemizde nüfus sayımını günümüzde **Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)** yapar.

*Bir yerin **nüfus artış hızı**, yıllara veya çeşitli dönemlere göre farklılık gösterebilir.

Türkiye'nin Ortalama Yıllık Nüfus Artış Hızı

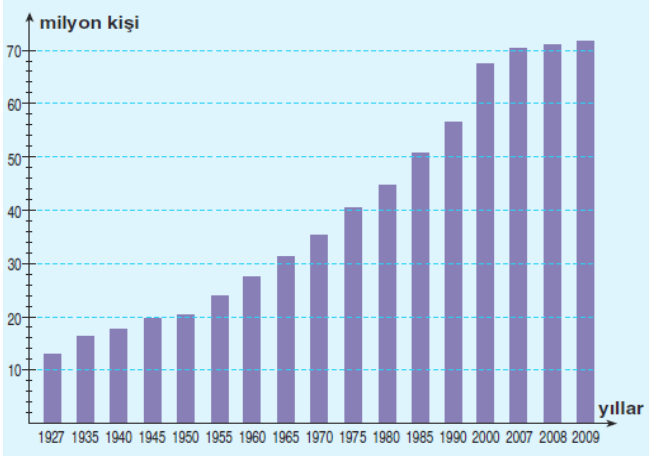

YORUM 1: Grafikte görüldüğü gibi yıllık nüfus artış hızı her dönem aynı değildir. **Nüfus artış hızı** bazı dönemlerde artmışken bazı dönemlerde ise azalmıştır. **Ancak hiçbir dönemde kesinlikle eksiye düşmemiştir.** Yani nüfusumuz azalmamıştır.

YORUM 2: Nüfus artış hızının **en düşük** olduğu dönem: 1940-45 yıllarıdır. Bu durumun **temel nedeni** ; II. Dünya Savaşı'nın olması nedeniyle erkek nüfusun askere alınmasıdır.

YORUM 3: Grafikte görüldüğü gibi yıllık nüfus artış hızının en yüksek olduğu dönem ; 1955-60 dönemidir. Bu durumun nedenleri ; Doğum oranının yükselmesi, Sağlık hizmetlerinin gelişmesine bağlı olarak ölümlerin azalması gösterilebilir.

Türkiye Nüfus Artış Grafiği

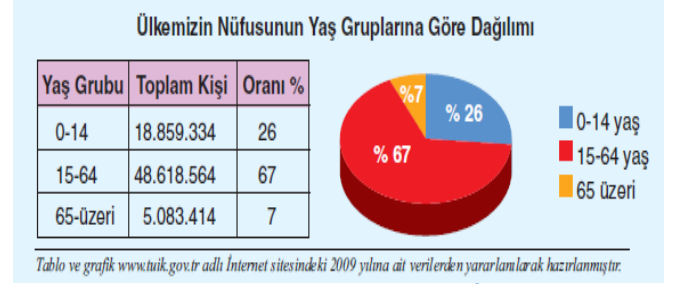
YORUM 1: Grafikte görüldüğü gibi ülkemizin nüfusu her dönem sürekli ve düzenli olarak artmıştır.

YORUM 2: Ülkemiz nüfusu 1927'de 13.6 milyon civarında iken 2009 yılında 72.5 milyona yaklaşmıştır.

Nüfus Artışının sonuçları

a. Nüfus artışının olumlu sonuçları	b. Nüfus artışının olumsuz sonuçları
<ul style="list-style-type: none"> • Üretim artar. • Vergi gelirleri artar. • Mal ve hizmetlere olan talep artar. • Yeni endüstri (Sanayi) dalları doğar. • İşçi ücretleri ucuzlar. • İhracatta (Dış Satım) rekabet kolaylaşır. • Demografik (nüfusa bağlı) yatırımlar artar 	<ul style="list-style-type: none"> • İşsizlik artar. • Devletin Kalkınma hızı yavaşlar. • Kişi başına düşen milli gelir azalır. • Tasarruf etme imkanı azalır. • İnsanların temel ihtiyaçlarının karşılaması zorlaşır. • İhracat azalırken ithalat (Dış Alım) artar. <ul style="list-style-type: none"> • Çevre, hava ve gürültü kirliliği artar. • Belediye hizmetleri zorlaşır. • İç ve dış göçler artar.

Ülkemizin Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

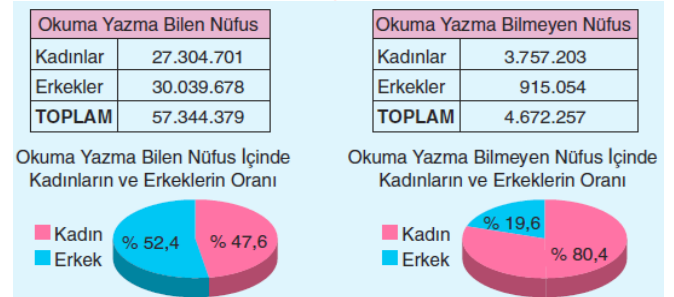
- **0-14 yaş -Çocuk (genç) nüfus,**
- **15-64 arası- Çalışabilir nüfus (faal, aktif, olgun) nüfus**
- **65 yaş ve üzeri- Yaşlı nüfus olarak kabul edilir.**

15 - 64 yaş arası nüfus üretime katkı sağladığından, **üretken nüfus olarak tanımlanır.

0-14 yaş arasındaki çocuk nüfus ve 65 üzeri nüfus yaşlı nüfus genel olarak ekonomik anlamda **bağımlı nüfus (Tüketici nüfus) olarak kabul edilmektedir.

Ülkemizin Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı
Genel nüfus sayımlarında vatandaşların okuma yazma durumları da belirlenir. Aşağıda aynı sayımda elde edilen verilere göre hazırlanmış bir tablo ve o tabloya göre hazırlanmış grafikleri görüyorsunuz.

Ülkemizin Eğitim durumu

Gelişmiş ülkelerde;

- Doğum oranı ve nüfus artış hızı düşüktür.
- Ortalama yaşam süresi fazladır.
- Genç nüfus oranı az, orta ve yaşlı nüfus fazladır.
- Nüfus grafiği, tabanı dar, orta kesimi şişkin bir üçgene benzer.
- Çalışan nüfusun yas ortalaması yüksek ve bağımlı nüfus oranı azdır.
- Hizmet ve sanayi sektöründeki çalışan nüfus, tarım sektöründe çalışan nüfustan daha fazladır.
- Nüfusun eğitim seviyesi yüksektir.
- Nüfusun yarısından çoğu, kentte yaşamaktadır

ADRESE DAYALI NÜFUS KAYIT SİSTEMİ SONUÇLARI, 2014

Türkiye nüfusu 31 Aralık 2014 tarihi itibarıyla 77 milyon 695 bin 904 kişi oldu

Türkiye'de ikamet eden nüfus 2014 yılında, bir önceki yıla göre 1 milyon 28 bin 40 kişi arttı. Erkek nüfusun oranı %50,2 (38 984 302 kişi), kadın nüfusun oranı ise %49,8 (38 711 602 kişi) olarak gerçekleşti.

Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızı, 2014 yılında %13,3 olarak gerçekleşti

Yıllık nüfus artış hızı 2013 yılında %13,7 iken, 2014 yılında %13,3 oldu.

İl ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı %91,8 oldu

İl ve ilçe merkezlerinde ikamet edenlerin oranı 2013 yılında %91,3 iken, bu oran 2014 yılında %91,8'e yükseldi. Belde ve köylerde yaşayanların oranı ise %8,2 olarak gerçekleşti.

İstanbul'da ikamet eden nüfus bir önceki yıla göre %1,5 artış gösterdi

1-Türkiye nüfusunun %18,5'inin ikamet ettiği İstanbul, 14 milyon 377 bin 18 kişi ile en çok nüfusa sahip olan il oldu.

2-%6,6 ile (5 150 072 kişi) Ankara,

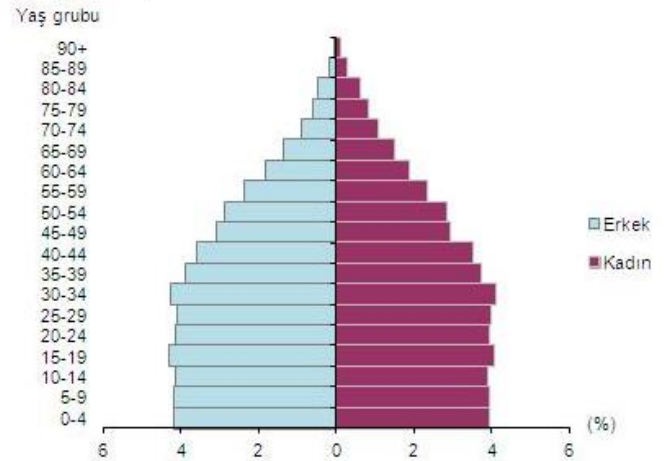
3-%5,3 ile (4 113 072 kişi) İzmir,

4-%3,6 ile (2 787 539 kişi) Bursa

5-%2,9 ile (2 222 562 kişi) Antalya illeri takip etti.

NOT: Bayburt ili ise 80 bin 607 kişi ile en az nüfusa sahip il oldu.

Nüfus piramidi, 2014

Çalışma çağındaki nüfus bir önceki yıla göre %1,4 arttı

Ülkemizde 15-64 yaş grubunda bulunan (çalışma çağındaki) nüfusun oranı 2013 yılına (%67,7) göre 0,1 puan artarak %67,8 (52 640 512 kişi) olarak gerçekleşti. Çocuk yaş grubundaki (0-14) nüfusun oranı ise %24,3'e (18 862 430 kişi) gerilerken, 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusun oranı da yaklaşık %8'e (6 192 962 kişi) yükseldi.

Türkiye'de kilometrekareye düşen kişi sayısı arttı

Nüfus yoğunluğu olarak ifade edilen "bir kilometrekareye düşen kişi sayısı", Türkiye genelinde 2013 yılına göre 1 kişi artarak 101 kişi oldu. İstanbul, kilometrekareye düşen 2 767 kişi ile nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu ilimiz oldu. Bunu sırasıyla; 477 kişi ile Kocaeli, 342 kişi ile İzmir, 277 kişi ile Gaziantep, 267 kişi ile Bursa ve Yalova illeri takip etti. Nüfus yoğunluğu en az olan il ise kilometrekareye düşen 12 kişi ile Tunceli oldu.

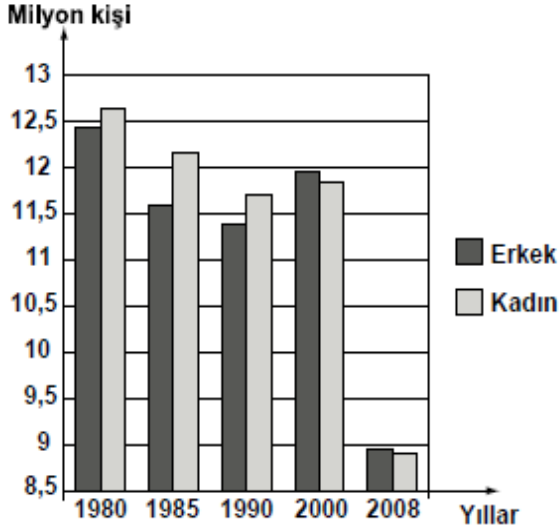
Yüzölçümü bakımından ilk sırada yer alan Konya'nın nüfus yoğunluğu 54, en küçük yüzölçümüne sahip Yalova'nın nüfus yoğunluğu ise 267 olarak gerçekleşti.

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18616> adlı siteden 27.10.2015 tarihinde alınmıştır.

PEKİŞTİRME SORULARI

2011 SBS

Türkiye'nin Kırsal Nüfus Gelişimi

1 Grafiğe göre, ilk kez hangi yılda erkek nüfusu kadın nüfusunu geçmiştir?

- A) 1980 B) 1990 C) 2000 D) 2008

CEVAP: C

2009 SBS

Nüfus Sayım Formu

Adınız - Soyadınız?.....
 Cinsiyetiniz?.....
 Bitirdiğiniz yaş nedir?.....
 Okuma ve yazma biliyormusunuz?.....
 En son hangi okulu bitirdiniz?.....
 Medeni durumunuz nedir?.....
 Doğum yeriniz?.....

Yukarıda Türkiye'de yapılan Genel Nüfus Sayımlarında yöneltilen sorulardan bazıları verilmiştir.

2 Bu sorulardan yararlanarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Türkiye'deki kadın-erkek sayısına
 B) Kişilerin aylık gelir miktarına
 C) Türkiye'deki okur-yazar oranına
 D) Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımına

CEVAP: B

2015 PYBS

- I. Asker sayısını belirlemek
 II. Vergi verecek nüfusu belirlemek
 III. Nüfusun eğitim durumunu tespit etmek

3

Osmanlı Devleti'nde II. Mahmut döneminde yapılan ilk nüfus sayımının amaçları arasında verilenlerden hangisi gösterilemez?

- A) Yalnız II. B) Yalnız III.
 C) I. ve II. D) II. ve III.

CEVAP : B

2015 PYBS

- I. Şehirli nüfus oranı
 II. Nüfusun eğitim durumu
 III. Nüfusun cinsiyet özellikleri

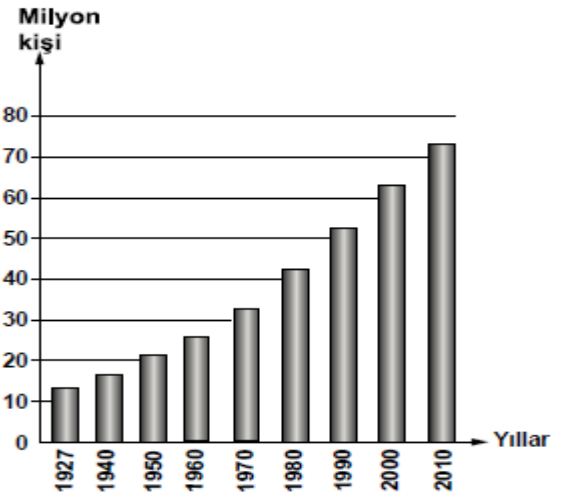
4

Yukardakilerden hangileri bir ülkenin gelişmişliği hakkında bilgi verir?

- A) Yalnız I. B) I. ve II.
 C) Yalnız II. D) II. ve III.

CEVAP: B

2014 PYBS

Yukarıdaki grafikte bazı sayım yıllarına göre Türkiye nüfusu gösterilmiştir.

5

Grafiğe bakarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Her yıl nüfus artış miktarı aynıdır.
 B) Nüfus sürekli olarak artış göstermiştir.
 C) 2010'da nüfusumuz 80 milyondan fazladır.
 D) 1940-1950 arası nüfusumuz 15 milyondan artmıştır.

CEVAP: B

3-HAKLARIMIZ, ÖZGÜRLÜKLERİMİZ

KAZANIM

*Eğitim ve çalışma hakkının kullanılması ile devletin ve vatandaşın bu konudaki sorumluluklarını ilişkilendirir.

*Yerleşme ve Seyahat özgürlüğünü açıklar.

A-EĞİTİM HAKKI

Önemli Bilgiler

Devlet, insanların eğitim ihtiyaçlarını karşılamakla sorumludur. İlköğrenim çağındaki çocuğunu okula mazeretsiz olarak sürekli göndermeyen ve okul idaresine bildirmeyen velilere, Öğrencinin okula gelmediği gün başına 15 tl idari para cezası kesilir.

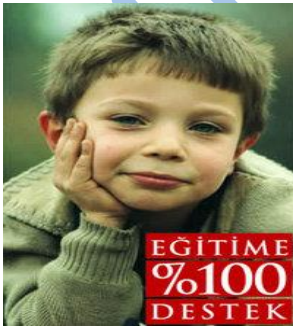
Devletimizin eğitim ve öğrenim hakkımızı koruması anayasamızın 42. Maddesinde şöyle ifade edilmektedir;

Madde 42 — Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Ayrıca 1961 yılında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim Kanunu'nun 2. maddesinde şöyle denilmektedir:

Madde 2 — **İlköğretim**, ilköğrenim kurumlarında verilir; öğrenim çağında bulunan kız ve erkek çocuklar için mecburi, Devlet okullarında parasızdır.

UYARI: Devletimiz, herkesin eğitim hakkından yararlanması için belirtilen önlemleri almanın yanında başka çalışmalar da yapar. Bu çalışmalardan biri de **Millî Eğitim Bakanlığı** tarafından başlatılan Eğitime % 100 destek kampanyasıdır.

SİZ DE YAPABİLİRSİNİZ: Gönüllü hayırsever vatandaşlar da devlete yardım ederek okul gibi eğitim kurumu yaptırarak devlete yardım edebilir.

Ya da dernek vakıflar aracılığıyla kişilere veya öğrencilere maddi ve manevi yardımda bulunabilir.

-Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV)

Devlet tarafından verilen temel eğitime katkıda bulunmak amacıyla 23 Ocak 1995 tarihinde **Suna Kıraç** öncülüğünde kurulmuş eğitim vakfıdır. 1996'dan itibaren maddi desteğe ihtiyacı olan öğrencilere burs vermektedir.

-Haydi Kızlar Okula

Kampanya; Milli Eğitim Bakanlığı ve **UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)** işbirliğinde ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin katılım ve katkısı ile ilköğrenim çağında olan ancak okula devam edemeyen (6-14 yaş) kız öğrencilerin okumalarını sağlamak amacıyla çalışmalar yapmaktadır.

-Baba Beni Okula Gönder

"Baba Beni Okula Gönder" (BBOG) kampanyası, 23 Nisan 2005'te Doğan Gazetecilik tarafından, Türkiye'nin her köşesinde her kız çocuğunun eğitim olanaklarından yararlanabilmesini sağlamak amacıyla başlatılmıştır. Doğan Gazetecilik Onursal Başkanı Hanzade Doğan Boyner'in fikir önderliğinde hayata geçirilen kampanya, bugüne dek birçok kız çocuğunun donanımlı ve üretken bireyler olarak yetişmesine destek olmuştur.

-Velim Olur musun Kampanyası

GAP İdaresi ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı işbirliği ile 2004 yılında başlatılan ve sokakta çalışan çocukların kitap, defter, önlük ve çanta gibi eğitim malzemelerinin gönüllü veliler tarafından karşılanmasını esas alan \ 'Velim Olur musun\ ' kampanyasıyla bugüne kadar 3 bin 633 çocuğa yardım eli uzandı.

EK BİLGİ: ÇATOM (Çok Amaçlı Toplum Merkezi)

GAP projesi kapsamında Güneydoğu Anadolu'daki illerde kurulmuştur. Temel amacı; kız ve kadınlara kurslar açarak onlara **meslek edindirmektir**.

B-ÇALIŞMA HAKKI

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne göre çalışmak bir haktır. Herkesin çalışma ve işini özgürce seçme hakkı vardır. Bildirgenin 23. maddesinde bu konuyla ilgili şöyle denilmektedir:

Madde 23 — Her şahsın çalışmaya, işini serbestçe seçmeye, adil ve elverişli çalışma şartlarına ve işsizlikten korunmaya hakkı vardır.

Anayasamıza göre ise **çalışma**, hem bir hak hem de ödev olarak tanımlanmıştır. Tıpkı eğitim hakkımız gibi. Anayasamızın 49. maddesinde konuyla ilgili şu ifadeler yer almaktadır:

Madde 49 — Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.

Devlet Çalışma hayatını destekler

Anayasamızın 49. maddesine göre devlet, vatandaşların çalışma hakkını kullanmalarına imkân hazırlamakla görevlendirilmiştir. İşte bu nedenle devletimiz çeşitli önlemler alarak yeni çalışma alanları oluşturmaktadır. Örneğin, 2005 yılında çıkarılan **5350 sayılı Teşvik Yasası'nın** bir amacı da işsiz vatandaşların iş bulmalarını kolaylaştırmaktır. Bu yasa ile 49 ilimiz teşvik kapsamına alınmış ve bu illerimiz de yatırım yapacak girişimcilere şu kolaylıklar getirilmiştir:

"Yatırımcılara ücretsiz arsa verilecek ve çalıştıracakları işçiler için sigorta primi ödeme zorunluluğu kaldırılacaktır. En az 10 işçi çalıştıran işletmelerin elektrik enerjisi giderlerinin yüzde % 20'si devlet tarafından karşılanacak ve işçi sayısının artmasına bağlı olarak bu oran artacaktır. Yatırımcılar işletmenin faaliyete geçmesini izleyen ilk beş yıl boyunca gelir vergisi ödemeyecektir."

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU

16 Mayıs 2006 tarihinde kabul edilen 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile Bağkur, SSK ve Emekli Sandığı kurumlarının devredilmesi ile kurulmuş, **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın** ilgili bir kuruluşudur. Sosyal güvenlik kurumları; Hastalık, işsizlik, yaşlılık, evlilik, ölüm, çocuk doğumu vb konularda insanlara faydalar sağlar. Devletimiz her vatandaşının devlet güvenlik kurumlarına kayıtlı olmasını sağlamaya çalışmaktadır. Sigortasız işçi çalıştıran kurumları uyarmakta veya cezalandırmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu 3'e ayrılır:

1- Emekli Sandığı: Memurların bağlı olduğu sosyal güvenlik kurumudur. Örneğin; Okulunuzdaki öğretmen ve idareciler.

2- Bağ-Kur: Esnaf, sanatkar ve bağımsız çalışanların bağlı olduğu sosyal güvenlik kurumudur. Kendi nam ve hesabına çalışırlar. Ayrıca vergi kayıtları vardır ve vergi öderler. Örneğin; Tarım ve hayvancılıkla uğraşan aileniz, market sahipleri, şoförler, şirket sahipleri vb

3- SSK (Sosyal Sigortalar Kurumu): Özel kurumlarda veya fabrikalarda çalışanların bağlı olduğu sosyal güvenlik kurumudur. Örneğin; işçiler, dersane öğretmenleri, turizm bölgesinde çalışan garsonlar vb

Peki ya bu 3 SGK dışında kalanlar Hastanelerden yararlanmıyor mu?

Yeşil Kart Uygulaması: Devletin hiçbir geliri olmayan ve maddi durumu kötü olan vatandaşlar için yaptığı uygulamadır.

Yeşil Kart Uygulamasının Amacı ve Kapsamı 3816 Sayılı 3.7.1992 tarihli "Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşılanması Hakkında Kanununun" amacı; **hiç bir sosyal güvenlik kurumunun güvencesi altında olmayan ve sağlık hizmetleri giderlerini karşılayacak durumda bulunmayan Türk vatandaşlarının bu giderlerinin, karşılanmasıydı.**

Yeşil kartın yerine yeni sistem: Genel Sağlık Sigortası

2000'li yılların ortalarında yürürlüğe giren Sosyal Güvenlik Reformu, en son uygulamasını Genel Sağlık Sigortası alanında ortaya koydu. İlk kez 1 Ekim 2008'de kurulan ve 1 Ocak 2012'den itibaren tüm nüfusu içine alacak şekilde **Zorunlu Genel Sağlık Sigortacılığı** başladı. Bu uygulama devreye girince, doğal olarak "**Yeşil Kart**" sistemi de yürürlükten kalkmış oldu.

Yeşil Kart sisteminde yer alan yaklaşık 9 milyon vatandaş bulunmaktaydı. Genel Sağlık Sigortası başlayınca sağlıktan ücretsiz olarak istifade eden bu yeşil kartlılara diğer vatandaşlarda olduğu gibi, **gelir testi** yaptırma yolu göründü.

Peki Çocuklar çalışmalı mıdır?

Çalışanlar için sosyal güvenlik hakkı kadar uygun çalışma koşullarına sahip olmak da büyük önem taşımaktadır. Özellikle çalışma yaşamında yer alan çocukların Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 32. maddesinde belirtilen esaslara uygun koşullarda çalışmaları gerekir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi Madde 32:

Çocuğun ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitime zarar verecek ya da sağlığa veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmaya karşı korunma hakkı vardır.

Anayasa/50. madde

Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar.

Çocuk İşçi

14 yaşını bitirmiş, 15 yaşını doldurmamış ve ilköğretimi tamamlamış kişidir

Genç İşçi:

15 yaşını tamamlamış, ancak 18 yaşını tamamlamamış kişidir.

NOT: Yasalarımıza göre kural olarak 15 yaşından küçük çocukların çalıştırılması yasaktır.

Çocuk yıldızlara 5 saat sınırı

23 Nisan 2015'te yürürlüğe giren "**Yeni İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu**" ile 14 yaşını doldurmamış çocukların; dizi, sinema, sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde çalıştırılmalarına da izin verildi. Ancak çocukların 14 yaşından önce bu işlerde çalışabilmesi için velisi ile yazılı sözleşme yapılması ve her bir faaliyet için ayrı ayrı izin alınması şartı getirildi. Bununla birlikte bu işlerin de çocukların bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve okullarına engel olmaması gerekmektedir.

Sosyal devlet nedir?

Ekonomik, sosyal, kültürel bakımdan her vatandaşın insanca yaşayabilmesi için gerekli tedbirleri alan, sosyal barışı, adaleti ve ekonomik refahı sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik hayata müdahaleyi gerekli gören devlettir.

- Sosyal devlet ilkesi, devlet açısından çok ağır bir ilke olduğu için, bu ilkeye anayasamızın 65. maddesiyle sınırlama getirilmiştir. Bu sınırlamaya göre devlet, sosyal ve ekonomik alanlardaki görevlerini, **mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde** yerine getirir.

NOT: Ülkemizde Sosyal devlet kavramı anayasada açıkça ilk kez **1961** anayasasında belirtilmiştir.

Sosyal devlet ilkesinin ülkemizdeki uygulamaları ya da örnekleri nelerdir?

- Devlet okullarında ilköğretimin parasız ve zorunlu olması.
- 2011'de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlanan **Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün**; Türkiye'de yoksul ve korunmaya muhtaç çocuklara ve ailelere bakım, eğitim, sağlık, kültür hizmetlerini sistemli bir biçimde sunması.
- Bakıma muhtaç kimsesiz, yaşlı ve sakat insanlarla, sokağa terk edilmiş 0-6 yaş arası çocukların ücretsiz olarak her türlü ihtiyaçlarının giderilmesi için günümüzde Aile ve Sosyal politikalar bakanlığına bağlı olarak çalışmalarını sürdüren **Darülacezenin** olması.
- Ülkemizde sağlık hizmetlerini yürütmek için 16 Mayıs 2006'da Sosyal Güvenlik Kurumunun kurulması
- Devletimizin hiçbir geliri olmayan ve maddi durumu kötü olan vatandaşlar için 1992'de başlattığı **"Yeşil Kart"** uygulaması. (1 Ocak 2012'de Yeşil Kartın yerine **Genel Sağlık Sigortası'nı** zorunlu hale getirmesi)
- Ekonomik imkanları kısıtlı olan 5, 6, 7, 9, 10, ve 11. Sınıfların her yıl devlet tarafından yapılan PYBS Parasız Yatılılık ve Bursluluk Sınavına (PYBS) girmesi ve kazanan öğrencilere devletin burs ve ücretsiz yatılı okul okuma imkanı vermesi
- Devletimizin, öğrencilerimize hafta sonları ve hafta içleri **"Yetiştirme ve Destekleme Kurslarını"** açması
- Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı tarafından ihtiyaç sahiplerine para, kömür vb dağıtılması
- Valilik veya kaymakamlıklarımızın evleri zarar gören vatandaşlara prefabrik ya da konteynır evler yapması
- Devletimizin yol, köprü, okul, hastane, fabrika vb yapması

C-YERLEŞME VE SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜ HAKKI

Verilen bilgiler

*Anayasamızın **23. maddesi** gereğince herkes, istediği yere yerleşebilir veya seyahat edebilir.

Madde 23: Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

Peki, yerleşme ve seyahat hürriyeti kısıtlanabilir mi?

Elbette hiçbir hak ve hürriyet sınırsız değildir. Diğer hak ve hürriyetler gibi yerleşme ve seyahat hürriyeti de gerekli hâllerde **devlet** tarafından **"Kanun"** ile sınırlandırılabilir.

12 Eylül 2010 tarihinde yapılan referandumla (Halk Oyu) değiştirilen Anayasa'nın Yerleşme ve seyahat hürriyeti başlığı altındaki 23. maddesi de bu hakkı şöyle tanımlamaktadır:

Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;

Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek;

amaçlarıyla **kanunla** sınırlandırılabilir.

EK AÇIKLAMA VE BİLGİ: Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle ve hakim kararına bağlı olarak sınırlandırılabilir. Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz.

PEKİŞTİRME SORULARI

2008 SBS

İstanbul'da yaşayan Ahmet Bey, şehrin kalabalığından ve gürültüsünden kaçmak için yakın bir köyde bahçeli bir ev alarak burada yaşamaya başlamıştır. Dostlarını ziyaret etmek için de sık sık İstanbul'a gidip gelmektedir.

1 Bu durum Ahmet Bey'in öncelikle hangi hak ve özgürlüğünü kullandığına örnek oluşturur?

- A) Haberleşme
- B) Yerleşme ve seyahat
- C) Düşünceyi açıklama
- D) Özel yaşamın gizliliği

CEVAP: B

2012 PYBS

2 Kimsesiz çocukları ve 65 yaş üstü bireyleri koruyup himaye etmek, devletin hangi niteliğinin bir gereğidir?

- A) Ekonomik
- B) Sosyal
- C) Siyasal
- D) Kültürel

CEVAP: B

2012 PYBS

3 I- Özel işletme, kuruluş ve fabrikalarda çalışanların
II- Tüm devlet kurumlarında memur kadrosunda çalışanların
III- Belirli bir prim karşılığında esnaf ve sanatkârların, bağımsız çalışanların
bağlı olduğu Sosyal Güvenlik Kurumları aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak eşleştirilmiştir?

I	II	III
A) SSK	Emekli Sandığı	BAĞ-KUR
B) Emekli Sandığı	SSK	BAĞ-KUR
C) SSK	BAĞ-KUR	Emekli Sandığı
D) Emekli Sandığı	BAĞ-KUR	SSK

CEVAP: A

2006 PYBS

Bir çocuğun eğitim hakkı, anne-babasına ve devlete bu konuda görevler yükler. Ya da kişilerin çalışma hakkı işverene bazı yükümlülükler getirir.

4 Bu durumu açıklayan ifade aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Her insan öncelikle kendi hakkına sahip çıkmalıdır.
- B) Bir kişinin hakkı, başka kişi ya da kişilere sorumluluk yükler.
- C) Kişi, hakkını kullanıp kullanmamakta serbesttir.
- D) Temel haklar, insanların kişilik kazanmalarını sağlar.

CEVAP: B

2011-2012 YILI AÇIK ÖĞRETİM ORTAOKULU 3. DÖNEM 1. OTURUM SINAVI

5 UNICEF ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği ile yürütülen "Haydi Kızlar Okula" kampanyasının başlatılmasında aşağıdaki bölgelerden hangilerine öncelik verilmiştir?

- A) Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu
- B) İç Anadolu ve Marmara
- C) Akdeniz ve Ege
- D) Karadeniz ve İç Anadolu

2015 PYBS (5. SINIF)

Madde 32: Çocuk işçiliği

Hükümet sizi, sağlık veya gelişiminiz için zararlı nitelikte, eğitiminizi engelleyen veya başka insanların sizi sömürmelerine neden olan işlerden korumalıdır.

6 Aşağıdakilerden hangisi Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin verilen maddesine uygun bir yaklaşımdır?

- A) Çocukların vasıfsız işlerde çalıştırılmaları uygundur.
- B) Çocuklar da yetişkinlerin aldıkları ücret kadar ücret almalıdırlar.
- C) Eğitimlerine devam ettikleri sürece çocukların çalıştırılmaları normaldir.
- D) Çocukların ne şekilde olursa olsun çalıştırılmaları doğru değildir.

CEVAP: D

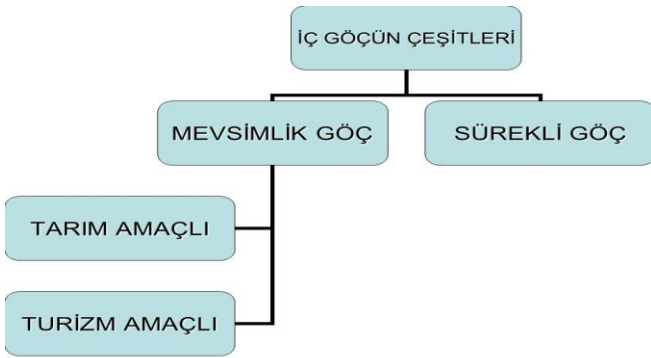
4-SILADAN GURBETE

KAZANIM

*Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.

Önemli Bilgiler

GÖÇ: İnsanların çeşitli gerekçelerle bir yerden başka yere taşınmasına göç denir. Yer değiştirmeler ülke sınırları dahilinde olursa "**ic göç**"; bir ülkeden başka bir ülkeye doğru olursa "**dis göç**" denir.

İç göç: Herhangi bir ülkenin sınırları içinde oluşan göçlerdir. Bu yer değiştirme hareketi sırasında **ülke nüfusunda herhangi bir değişme söz konusu değildir**. **Göçler sonucu inanç, ibadet, örf adetler gibi manevi kültür; kent yaşamı, giyim kuşam, beslenme vb gibi maddi kültüre göre daha uzun sürede değişme gösterir.**

- İç göçün sebepleri nelerdir?

1. Hızlı nüfus artışına bağlı olarak temel ihtiyaçların karşılanmasının zorlaşması
2. Tarımda **makine kullanımının artması** ile insan gücüne duyulan ihtiyacın azalması
- 3-Toprağın erozyon nedeniyle verimsizleşmesi sonucu elde edilen tarımsal gelirin azalması
4. Tarım arazilerinin miras yoluyla parçalanması sonucu, bu arazilerin yetersiz gelmesi
5. Kırsal kesimde iş imkanlarının sınırlı olmasına karşılık kentlerde sanayinin gelişmiş olmasından dolayı iş imkanlarının ve gelir kaynaklarının fazla olması
6. Kentlerde eğitim, sağlık, sosyokültürel ve eğlence hizmetlerinin kırsal kesimden daha iyi olması.

7. Deprem, heyelan, sel gibi doğal afetlerin meydana gelmesi sonucu insanların evsiz kalması.

8. Turizm, inşaat, tarım işçisi, eğitim, yaylacılık vb alanlarda çalışma isteği

Kentlere Göçün Sonuçları nelerdir?

1- Kentlerde gecekondulaşmanın artmasına bağlı olarak **altyapı (yol, kanalizasyon, su, elektrik vb. tesisatı)** sorunları oluşur.

2-Tarım arazilerinin şehirleşmeye açılması ve sanayi tesislerinin şehir merkezlerinde kalması sonucu çarpık kentleşmenin artması. (**Doğal çevrenin bozulması**)

3- Hızlı bir göç dalgası sonucu **konut (ev) sıkıntısının** artmasına paralel olarak satılık ve kiralık ev fiyatlarının artması.

4- Şehirlerde **hava, gürültü, ses ve çevre kirliliği** sorunlarının ciddi boyutlara ulaşması.

5- Kentlerde **sağlık, eğitim, belediye** vb hizmetlerinin yavaşlaması ve aksaması (Hastanelerde okullarda doluluk oranının artması ve belediyenin hizmetlerde yetersiz kalması)

6- Çevreye uyum sorunu da adı verilen **kültür çatışmasının** yaşanması. (Köylü-kentli vb)

7- Kentlerde aşırı nüfus artmasına bağlı olarak işsizlik sorununun meydana gelmesi.

8- Ülke nüfusunun; ülke içinde dengesiz dağılmasının yükselmesine paralel olarak yatırımların bölgelere, illere, ilçelere ve köylere dengesiz dağılması

Peki devletimiz ya da özel girişimciler bu iç göçü nasıl önler?

1-Devletçe **bölge problemlerine karşı daha ilgili bir tutum sergilenmeli** ve halk bu ilginin sürekliliğine inandırılmalıdır.

2- Göç veren yerleşim biriminin önemli sorunları, yerel yönetimlerin de söz sahibi olarak katıldığı **bölgesel bir kalkınma planı** çerçevesinde bir bütün olarak ele alınmalı

3- Bölgesel bir kalkınma planına paralel olarak bölge ekonomisinin temeli olan **tarım ve hayvancılık başta olmak üzere** tüm ekonomik faaliyetleri için yeni ve gerçekçi politikalar belirlenerek uygulanmalı.

(Ayrıca tarımsal ve hayvansal üretimi değerlendiren tesisler yaygınlaştırılmalı)

4- Özellikle verimli tarım alanlarında **sulamaya** yönelik yatırımlar ve projeler gerçekleştirilmelidir.

5- Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde bölge insanına akılcıl bir şekilde **sübvansiyon** uygulanmalıdır. (**Sübvansiyon** ya da **destekleme**, devletin kişi ya da kurumlara mal, para veya hizmet biçiminde yaptığı karşılıksız yardımları ifade eder)

NOT: Bölgeye yönelik kredilerin amacına uygun olarak mutlaka bölgede kullanılması sağlanmalıdır.

6- Bölgede sanayi, ticaret, turizm vb **istihdam kapasitesi meydana getirecek yatırımlar** desteklenmelidir.

7- Bölgede bulunan **mevcut kaynakların özel sektöre harekete geçirilmesine** ve ekonomiye kazandırılmasına imkan sağlanmalıdır.

8- Bölge insanının eğitim düzeyi yükseltilmelidir. Bu nedenle bölgede var olan çeşitli düzeydeki eğitim kurumları desteklenmeli, sayıca artırılmalı ve daha yeterli duruma getirilmelidir.

9- Göç veren bölgelerde eğitim, sağlık, belediye vb hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır

SON BİR NOT: İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Antalya, Adana vb. dışarıdan göç alan illerde erkek nüfus oranı artarken, dışarıya göç veren Trabzon, Sinop, Kastamonu, Tunceli, Ağrı vb illerde ise kadın nüfus oranları artar. Çünkü göç eden nüfusun çoğunluğunu genellikle çalışma amacı güden erkekler oluşturmaktadır.

A- Mevsimlik (Geçici) Göç: Türkiye'de bilhassa yaz mevsiminde bazı kişilerin çalışmak için başka

yerlere gitmesi ve işi bitince tekrar eski yerine dönmesidir. **Mevsimlik göçler ülkemizde; Tarım, turizm, yaylacılık, inşaat, eğitim, sağlık vb alanlarda olabilmektedir.**

EK BİLGİ VE AÇIKLAMA: Ayrıca ağırlıklı olarak üniversite başta olmak üzere lise, ortaokul ya da ilkokul okumak için başka yerlere **eğitim amaçlı** mevsimlik göçler de olabilmektedir.

-Mevsimlik (Geçici) Göç örnekleri:

- Ordu ve Giresun'a fındık toplamaya gidilmesi
- Adana-Çukurova 'ya pamuk toplamaya gidilmesi
- Yazın Akdeniz, Karadeniz, Ege, Doğu Anadolu, İç Anadolu **yaylarına** yapılan göçler
- Antalya, Muğla, Aydın (Deniz Turizmi) gibi illerin sahilleri ile Nevşehir- Ürgüp- Göreme, (Doğa Turizmi) Bursa-Uludağ, Erzurum-Palandöken (Kayak turizmi) gibi yerlere yapılan turistik göç
- İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya vb gibi ekonomik bakımdan gelişmiş illerde yaz sezonunda inşaat sektöründe çalışmak için yapılan göç
- İstanbul, Ankara, İzmir, Eskişehir vb gibi eğitim imkanlarının gelişmiş olduğu illere okumak için öğrencilerin yapmış olduğu göç
- Sağlık hizmetlerinin geliştiği illere tedavi, ameliyat vb olmak için yapılan göç (GATA, Dokuz Eylül Üniversitesi Hastanesi vb)

B- Sürekli (Kalıcı) Göç: İnsanların yaşadığı yerlere bir daha geri dönmek üzere ve gittikleri yerlerde sürekli kalmasıyla oluşan göçlerdir.

İç göçler; Kırsal alandan kırsal alana, -Kırsal alandan kentlere, -Kentlerden kentlere, -Kentlerden kırsal alana doğru olmaktadır.

İç göçlerin en fazla görüldüğü kırsal alandan kentlere doğru olanıdır. Verimli tarım alanları, endüstrinin geliştiği bölgeler, ticaret merkezleri, maden yatakları bakımından zengin olan bölgeler ve turistik yöreler göçmen çekerler.

Doğal Afetlerin Neden Olduğu Göçler: Deprem, tsunami, heyelan, kuraklık, taşkın, sel, çığ gibi doğal yıkımlar göçlere neden olmaktadır. Doğal yıkımlardan zarar gören insanlar bulundukları yerleri terk ederek koşulları daha iyi olan yerlere göç ederler.

Örneğin;

- Ülkemizde 1998'de Adana'da meydana gelen depremde zarar gören birçok kişi başka kentlere göç etmişlerdir.
- Yine 1998'de Bartın'da meydana gelen sel felaketi ise ilçeyi yaşanamaz hale getirmiş ve göçe neden olmuştur.
- 2011'deki Van depremi sonrası 72 bin insanın başka illere göç etmesi.

Dış göç: Bir ülkeden başka ülkelere olan göçlerdir. Ülkemizde birçok vatandaşımız başta Almanya olmak üzere birçok ülkeye çalışmak için göç etmiştir. **Göç veren ülkenin nüfusu azalırken, göç alan ülkenin nüfusu ise artar.**

A- İltica (Sığınma) Göçleri: Savaş, terör, baskı vb zulümden kaçarak başka ülkelere yapılan sığınma göçleridir. Örnekler;

- 2011'den beri Suriye'de devam eden iç savaş yüzünden Suriye'den ülkemize yapılan 3 milyonu aşan göç.
- 1989-90 yıllarında Bulgaristan'daki Türk vatandaşlarının, baskılardan dolayı ülkemize eşyalarını ve mallarını bırakarak göç etmek zorunda kalması

B- Mübadele (Yer Değiştirme) Göçleri: Bir antlaşmanın esaslarına dayanılarak yapılan, ülke nüfuslarının karşılıklı olarak yer değişmesi ile oluşan göçlerdir. Örneğin;

- Kurtuluş Savaşı sonrası Yunanistan ile 1930 yılında yapılan Nüfus mübadelesi antlaşması ile ülkemizde yaşayan Rumlar ile Yunanistan'daki Türkler arasında yer değiştirme göçleri yaşanmıştır.

C-Gönüllü Göçler: İnsanların çeşitli nedenlerle, kendi istekleri doğrultusunda, sürekli yaşamak için başka ülke veya kıtalara gitmesiyle oluşan göçlerdir. Örneğin;

- Coğrafi keşifler sonrası Avrupa kıtasından Amerika'ya yapılan göçler
- 1488'den itibaren Avrupalıların Güney Afrika Cumhuriyetine yerleşmeye başlaması

D- İşgücü Göçleri: İnsanların, işsizliğin fazla olduğu geri kalmış ülkelere, iş olanakları fazla olan endüstrileşmiş ülkelere gitmesiyle oluşan göçlerdir. Bu göçle işçi gönderen ülkeler döviz sağlar, ülkede işsizlik azalır, ülkeler arasındaki ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkiler gelişir. Örneğin;

- 1960 yılından itibaren, Türkiye'den çeşitli Avrupa ülkelerine işçi göçü olmuştur.
- Ülkemizden; 1980'lerden sonra altyapı ve inşaat hizmetleri için Orta doğudaki S.Arabistan, Libya, Ürdün, Kuveyt gibi Arap ülkelerine göçler yönelmiştir.

E- Beyin Göçü: Bilim ve teknolojinin gelişmesine katkıda bulunabilecek nitelikteki elemanların, çalışmak üzere başka ülkelere göç emesi olayına "**Beyin Göçü**" denir. Bir başka deyişle **iyi eğitilmiş elemanların** daha iyi çalışma olanakları sağlayan ülkelere gitmesiyle oluşan göçlerdir. Göç veren ülkeler açısından en büyük kayıp olarak değerlendiren göçtür.

BUNLARI BİLİYOR MUSUNUZ?

Özellikle beyin göçü 1960 yıllardan itibaren artmaya başlamıştır. Doktor, mühendis, ekonomist, profesör, avukat, sanatçı v.b. alanında iyi yetişmiş üniversite mezunu insanların göç etmesi önemli bir sorundur. Çok sayıda Türk uzman Almanya, İngiltere, Fransa, Japonya, ABD vb gibi başka ülkeler için çalışmaktadır bu da ülkemiz için bir kayıptır.

Türkiye neden beyin göçünü durdurmalıdır?

- Ekonomisi gelişmemiş ülkelerin yüksek paralar harcayarak yetiştirdiği elemanlar ellerinden kaçmakta olduğu,
- Ülkeler arasında gelişmişlik farkının artmasına neden olduğu,
- Zor şartlarda yetiştirdikleri kaliteli elemanları kaybeden gelişmekte olan ülkelerin kalkınmaları yavaşlattığı için bu göçü durdurmalıdır.

Beyin göçüne örnekler:

- II. Dünya Savaşı (1940-45) sırasında Alman bilim adamlarının ABD'ye göçü bu türdendir.
- Orta Asya Türk devletlerinden ülkemize son yıllarda yetişmiş eleman gelmesi
- Doktor, mühendis, avukat, sanatçı, öğretmen vb gibi nitelikli insanlarımızın ABD'ye, Almanya'ya vb gitmesi.

NOT 1: En çok Beyin göçü veren ülkeler: Hindistan, Pakistan, Çin, Filipinler, Cezayir, Fas, Tunus, İran, Nijerya, Orta Asya Türk devletleridir.

NOT 2: En Çok Beyin Göçü alan ülkeler: A.B.D. Kanada, Avustralya, Güney Afrika Cumhuriyeti, Almanya, Fransa, İsviçre, İsveç, Norveç, vb.

Ülkemizde göçler, yurt dışına ve yurt içine olmak üzere iki yöndedir. Dış göçler, ülke sınırlarının aşılması ile yapılır. İç göç, ülke sınırları içinde olur ve büyük kısmı kırsal bölgelerden kentlere doğru yapılır.

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımıza "En önemli sorunuz nedir?" diye soracak olursanız onlardan

alacağınız cevap **"vatan hasreti"** olacaktır. Çünkü bu insanlarımız ne kadar gelişmiş ülkelerde yaşıyor olurlarsa olsunlar vatanlarına karşı büyük bir sevgi ve özlem duyarlar. **"Bülbülü altın kafese koymuşlar, 'ah vatanım demiş.'** atasözündeki bülbül gibi dört gözle vatanlarına kavuşacakları günü beklerler.

PEKİŞTİRME SORULARI

2008 SBS

Ülkelerin kalkınmasında önemli görevler üstlenen, iyi eğitim görmüş kişilerin çalışmak için yurt dışına gitmesine **beyin göçü** denir.

1

Buna göre; aşağıdaki kişilerden hangisinin Almanya'ya gitmesi beyin göçü **değildir**?

- A) Makine mühendisi Fikret Bey'in
- B) Beyin cerrahı Ülkü Hanım'ın
- C) İnşaat işçisi Ramazan Usta'nın
- D) Ekonomist Ercan Bey'in

CEVAP: C

2011 SBS

Aşağıdakilerin hangisinde kırsal kesimden şehirlere göçü azaltan faktörler doğru olarak bir arada verilmiştir?

- I- Sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması
- II- Eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi
- III- Tarım arazilerinin miras yoluyla bölünmesi
- IV- Tarımsal üretimi değerlendiren tesislerin yaygınlaştırılması

- A) I - II - III
- C) I - II - IV

- B) II - III - IV
- D) I - III - IV

CEVAP: C

2011-2012 YILI AÇIK ÖĞRETİM ORTAOKULU 2. DÖNEM 1. OTURUM SINAVI

Aşağıdakilerden hangisi köyden kente göçün sonuçlarından biri **değildir**?

- A) Çarpık kentleşmenin görülmesi
- B) Konut yetersizliğinin yaşanması
- C) Kalifiye iş gücünün oluşması
- D) Alt yapı çalışmalarının yetersiz kalması

CEVAP:

2013-2014 YILI AÇIK ÖĞRETİM ORTAOKULU
2. DÖNEM 2. OTURUM SINAVI

- I- İşsizlik
II- Kültür çatışması
III- Hızlı nüfus artışı

4 Verilenlerden hangileri, ülkemizde yaşanan iç göçlerin sebeplerindendir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve III
D) II ve III

CEVAP: C

2014-2015 YILI AÇIK ÖĞRETİM ORTAOKULU
1. DÖNEM 2. OTURUM SINAVI

5 Türkiye’den yurt dışına yapılan göçlerin en önemli nedeni, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Siyasi
B) Eğitim
C) Doğal afet
D) Ekonomik

CEVAP: D

2014 PYBS

- I- Yerleşim alanlarının genişlemesi
II- Okul, hastane ihtiyacının artması
III- Konut üretiminin azalması

6 Yoğun şekilde göç alan bir şehirde yukarıda verilen gelişmelerden hangileri yaşanır?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) II ve III

CEVAP: C

2015 PYBS

7 Aşağıdakilerden hangisi kırsal nüfus oranının azalmasında etkili değildir?

- A) Tarımda makineleşme
B) Şehirlerde sanayi faaliyetlerinin gelişmesi
C) Tarımsal sulama projelerinin tamamlanması
D) Tarım arazilerinin miras yoluyla parçalanması

8. ve 9. Soruları aşağıdaki metne göre yapınız. 2013 PYBS

ALİ: Ailemle Orta Anadolu’nun güneyinde kurak bir köyde yaşıyorduk. Özellikle yazın kuraklığa bağlı olarak büyük su sıkıntısı çekilirdi. Tarımda sulama yapamadığımız için verim ve gelirimiz düşük olurdu. Zaten altı kardeşlik bu toprak hangi birimizi geçindirecek!... Mecburen en büyük ağabeyim hariç tüm kardeşler Ankara’ya göç ettik, iş gücü sahibi olduk.

8 Ali Bey ve kardeşlerinin göç türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İç göç
B) Mübadele göçü
C) Dış göç
D) Beyin göçü

9 Ailenin Ankara’ya göçünün öncelikli sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sağlık sorunları
B) Ekonomik sorunlar
C) Eğitim yetersizliği
D) Tarımda makineleşme

CEVAP 8 : A

CEVAP 9 : B

HAZIRLAYAN VE SUNAN
KALE ÖZLÜCE ORTAOKULU
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ
MEHMET ÖZKÜZ